

Češka, Josef

[**Maškin, N. A. Dějiny starověkého Říma**]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1958, vol. 7, iss. E3, pp. 151-152

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109351>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Sch. si všímá stylistických případů mlčení (na př. paraleipsis) i toho, jak jistě okolnosti vedly k zamtlčování jistých jevů a ovlivnily sloh autorův. Tak evangelium Markovo zamtlčuje etnické zprávy a popisy, vzdálené Římu, pro který je určeno, a naopak evangelium Lukášovo, složené pro potřebu Řecka, popisuje přesně geograficky (str. 24). Tato pozování jsou významná.

Zbytečné kouskování některých příkladů a neústrojně vložené odbočky — na př. o rozluštění lineárního písma B (str. 46) — jsou na škodu této publikaci, která je cenným přínosem k poznání antických literárních zásad.

Radislav Hošek

N. A. Maškin: Dějiny starověkého Říma. II. vydání. Podle druhého ruského vydání z r. 1950 přeložili A. a Z. Silbigerovi, části převzaté z třetího ruského vydání z r. 1956 přeložila V. Boudyšová. Odborní redaktori Dr J. Burian a Dr J. Pečírka. Ilustrace vybral a textem opatřil Dr J. Frel. Vydal SNPL Praha r. 1957. Stran 748 + 12 map. Cena váz. výtisku 59,50 Kčs.

Maškinovy Dějiny starověkého Říma vycházejí již po druhé v českém překladu. Nové české vydání je pořízeno v podstatě podle téhož ruského vydání jako český překlad z r. 1952; jen některé partie byly upraveny podle třetího ruského vydání, které vydali r. 1956 A. G. Bokščanin a M. N. Maškin. V připojeném doslovu (str. 628—633) podává J. Burian dosavadní hodnocení tohoto Maškinova díla; přitom poukazuje i na některé nedostatky nejnovějšího, podstatně zkráceného, ruského vydání; podle něho byly upraveny jen ty kapitoly, v kterých došlo k vážnějším změnám a úpravám. Proti prvnímu českému vydání je nejvíce změn v II. kapitole, v níž se pojednává o historiografii starověkého Říma, a svým uspořádáním se liší v obou vydaných kapitolách VI.—IX. a XXVI.—XXVIII.

Bylo by zbytečné psát o vlastním Maškinově díle, které je v SSSR pokládáno na nejlepší sovětskou učebnici římských dějin a které bylo již roku 1953 velmi příznivě hodnoceno J. Pečirkou v I. ročníku ČSČH, str. 341—347, a ve III. ročníku časopisu Sovětská věda — historie, str. 710—715. Jde spíše o to, jakou úroveň má překlad. První vydání překonalo originál pouze svou úpravou, ale v překladu bylo mnoho závažných chyb i nepřesností, za které bylo J. Pečirkou po právu ostře kritizováno. Nové vydání, které je proti prvnímu zcela přepracováno, nezůstalo svou úpravou pozadu, ba v lecčems je i v tomto směru předstihlo, ale — a to je mnohem důležitější — jeho hlavní přednost tkví v dobrém překladu. Je to jistě zásluha překladatelů, ale přitom musíme příznivě hodnotit také práci odborné redakce, která usilovala o to, aby se českému čtenáři dostala do rukou kniha poučující co nejlépe o římských dějinách. Proto se redakce nerozhodla změnit celý překlad podle nejnovějšího ruského vydání z r. 1956, nýbrž vešla do písemného styku s M. N. Maškinem, synem zesnulého autora, a upřela pouze to, co bylo podle jejího uvážení k prospěchu knihy. A to je obrovský pokrok proti pracovnímu postupu redakce prvního vydání.

Kdežto při tomto vydání měli, jak soudím, rozhodující slovo odborní redaktori J. Burian a J. Pečírka, dávalo se při pořizování prvního vydání nakladatelství Rovnost na práci těch, kdož — podle redakčních údajů na zadní straně titulního listu — překlad prohlédli, jen jako na práci pomocnou, neboť většinou žádalo pouze o přehlédnutí vlastních jmen, a jejich připomínky, aby byl celý překlad řádně revidován, podceňovalo. Nakladatelství Rovnost tehdy nesouhlasilo ani s tím, aby se doplnila bibliografie o české práci, ačkoli šlo přece o knihu, které měli užívat jako učebnice čeští vysokoškolsí studenti. A podiváme-li se na bibliografii v druhém českém vydání (str. 635—694), můžeme s potěšením konstatovat, že i po této stránce splňuje tato kniha svůj účel lépe než vydání dřívější.

Výhrady, které přece jen k novému překladu máme, jsou spíše podružného než zásadního rázu. Mohl bych vytýkat drobná nedopatření, např. větu na str. 314, v níž se praví, že se Catilina po Sullově smrti sblížil (v orig. je был близок) se sullovci, ačkoli čteme v předešlé větě, že byl sullovcem již předtím, ale to není důležité. V lecčems sporná je však transkripce vlastních jmen. Redakce se rozhodla ponechávat je v latinské nebo řecké podobě, kdežto přídavná jména, od vlastních jmen odvozená, přepisuje česky (na př. Capua — kapujský). Této zásady se přidržuje až na několik málo výjimek (na př. Collinská brána) tak důsledně, že to někdy působí až rušivě (na př. Campania — Kampánové — kampánský, Lucania — Lukanové, Constantinopolis — konstantinopolský, Caudium — Kaudijská soutěska, Barcas — Barkovci a j.). Divím se, že se redakce nepozastavila nad takovou větou (str. 170): „Ze smluv mezi Carthagem a Římem lze soudit, že Karthagiňané přepadali města . . .“ Pokládám ostatně za zcela zbytečné, ba až násilné, psát Carthago, když sami Římané psali velmi často Karthago. Jde asi o přehlédnutí, že se vedle transkripce Pannonia, Sicilia, Umbria aj. vyskytuji Numidie, Moesie a Calabrie, přičemž bych aspoň poslední jméno psal buď Calabria nebo Kalabrie. Uznávám těžkosti, které činí transkripce jmen měst na Sicílii a v jižní Itálii. Jde o názvy

řecké, ale některé z nich vošly do latinského jazyka v podobě dosti pozměněné. Proto schvalují, že se užívá tvaru Agrigentum místo Akragas, Cumae místo Kyme atd., ale sotva je šťastně psát Syracusy. Řecká osobní jména jsou ponechávána v řecké podobě např. (Kleon, Dion, Athenion), pouze jednoho ze sicilských vládců přepisují překladatelé nedůsledně Hiero.

V rejstříku se redakce přidržovala prvního českého vydání. Svědčí o tom mimo jiné i dvě společné chyby, a to *Augustus, císař; do r. 44 Gaius Octavianus (!) ... a Pompeius Magnus, Gnaeus, konsul r. 70, 40 (!), 55, 52 př. n. l. ...* Ačkoli v něm redakce opravila mnohé nedostatky věcné, transkripci i chyby v abecedním pořádku, přece ještě není dokonalý. Zůstaly v něm některé chyby v abecedním pořádku a došlo také k novým omylům. Místo *praetorii* se objevilo *praetori*, nerozlišuje se Ausculum v Apulii od Ascula v Picenu (mapky Itálie za str. 160 a za str. 400 to rozlišení mají) a uvádí se jenom město apulské, ačkoli se v textu mluví i o Asculu v Picenu. Pod heslem *principes* (bez určení, o koho jde) jsou odkazy na stařešiny starých římských rodů, na keltské vůdce, na příslušníky dalmatské kmenové aristokracie i na druhý bitevní řad v římském manipulovém postavení. Mimoto jsou v rejstříku některé zbytečné tiskové chyby.

Do bibliografie byly zařazeny také některé české monografie a práce o římských dějinách a o životě ve starověkém Římě, a kromě toho také nejnovější články. Samostatně je vypracován výběr z literatury k dějinám našeho území v době římské (str. 693 n.), ale postrádáme tam i *Limes Romanus* na Slovensku od V. Ondroucha i mnohosvazkové dílo E. Šimka *Velká Germania Klaudia Ptolemaia*. Při prohlížení ilustrací jsem si všiml jedné nedůslednosti. Sochu Římana v toze zařazuje Maškin do II. stol. př. n. l. (str. 240), kdežto pod obrázkem č. 75 na str. 239 je datována do I. stol. př. n. l.

Překlad se čte pěkně, třebaž je tu a tam poněkud těžkopádný a má některé jazykové kazy. Veim často se v něm nesprávně užívá vazby slovesa *dobyti* (= vojensky se zmocnit) s akusativem a nevhodně se kladou vztažné věty v následnosti. To někdy zatemňuje smysl, např. (str. 591): „Vojska prohlásila za císaře jeho syna Constantina, kterého Galerius uznal caesarem.“ Mohl by se někdo divit, kdyby čtenář tu větu chápal tak, že Galerius povýšil Constantina na caesara dříve, než ho vojska provolala císařem?

Porovnáme-li ovšem to, co bylo vytykáno prvnímu českému vydání, s našimi připomínkami, jeví se nám nedostatky nového překladu jako málo významné a nijak také nesnižují jeho cenu. Je to spolehlivá kniha a zaslouží si plně chválu.

Josef Češka

Victor Ehrenberg: Sophokles und Perikles. Upravený překlad anglického vydání Sophocles and Pericles, B. Blackwell, Oxford 1954. X + 218; 1 obr. příloha. C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München 1956.

Úvodem Ehrenberg rozebírá období Perikleovo, v němž vidí jednu z největších duchovních revolucí lidstva. Hned na počátku budí řešeno to, že autorovy závěry spočívají v mnoha případech na smělejších, avšak neobyčejně vášnivých kombinacích, jakých se mohl odvážit jen autor s dobou a díly v ní vzniklými důvěrně obeznámený. V Perikleovi a v Sofokleovi vidí autor dva protikladné představitele obce a své doby. Hypotetičnosti svých závěrů je si ovšem autor vědom a několikrát se připomíná (na př. 62, 143).

Nové Ehrenbergovy pohledy, nové zvláště pro současnou literární vědu západní, vycházejí z teoretických předpokladů, jež autor zformuloval na počátku své knihy. Tyto formulace můžeme přijmout se sympatiemi, neboť v nich E. vystupuje jak proti sociologisujícím schémátům, tak proti estetisujícím výkladům i proti nesprávně historisujícím směru těch literárních vědců, kteří úzce spojovali buď celé hry anebo jejich dlouhé pasáže s konkrétní historickou situací. Ehrenberg sám ovšem ojedinelé narážky nevykládá, avšak vychází z toho, že vztahy mezi osobami (zde mezi P. a S.) jsou jednak odrazem doby, jednak dobu samy ovlivňují. Proto je třeba znát dobře dobu a okolnosti, za kterých umělci tvořili, a to tím více, čím je doba onoho umělce naší době vzdálenější, neboť „každá literatura je v podstatě výrazem dějinného dění“ (13).

Autor zdůrazňuje obecnější dosah politické tendence řeckého divadla ve srovnání s politickou literaturou doby Augustovy, psanou pro omezenější okruh zájemců. Zvláště si všímá úlohy, kterou při tendencích sehrál mythos, s nímž důvěrně obeznámený athénský divák mohl hru chápat mnohem lépe nežli divák moderní. Novost antické hry spočívala pak v novém podání mythu. Oddálení od současnosti, ke kterému docházelo na scéně právě prostřednictvím mythu, neznamenalo však to, že by některé vnější okolnosti nemohly vejít do tragédie nezmeněny. To je velmi významný závěr, neboť celá kniha spočívá vlastně na něm a na tom, že „velikost tragiků byla nejen v jejich tvůrčím genu, ale i v tom, že sloužili své tehdejší společnosti“ (24).

Vlastní problematika knihy se soustřeďuje ke dvěma hlavním problémům, a to k t. zv.